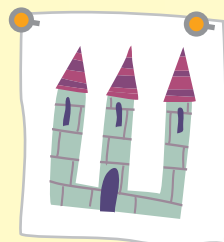

ПРИРУЧНИК ЗА ВАСПИТАЧЕ
И РОДИТЕЉЕ

Мара Шаин

ДАНАС ЦРТАМ – СУТРА ПИШЕМ

Предшколско дете и стваралачке игре
и активности гласовима, словима,
цртежима и речима

ПРИРУЧНИК ЗА ВАСПИТАЧЕ
И РОДИТЕЉЕ

Мара Шаин

ДАНАС ЦРТАМ

– СУТРА ПИШЕМ

Предшколско дете и стваралачке игре
и активности гласовима, словима,
цртежима и речима

Креативни центар

Приручник поклањам деци која се припремају за полазак у школу, њиховим родитељима, васпитачима и свима одраслима који се баве одрастањем предшколске деце

Ауторка

Захвалност

Професору др Ивану Ивићу, за сугестије, савете и препоруке, који су ми током израде приручника били изузетно драгоцени.

Славици Чарапић Стефановић, педагогу, психотерапеуту и просветном саветнику, за стручну помоћ и подршку приликом писања приручника.

Ружици Поповић Трбушковић, педагогу, за размену стручних и практичних искустава. Слободану Трбушковићу, за техничку подршку.

Посебну захвалност дугујем деци и Маји Благојевић, васпитачу с великим стручним и практичним искуством и знањем, из вртића „Славујак“, ПУ „Бошко Буха“ Палилула, која је у непосредном раду с децом проверавала игре и активности и водила запажања о деци и њиховим реакцијама на понуђене активности.

Овом приликом захваљујем групи васпитача из ПУ „Бошко Буха“ који су пре тридесет година радили на збирци *Играмо се словима*, са циљем спречавања сколаризације у предшколској установи. Били су то вредни, стручни и успешни васпитачи Милица Вукомановић, Олга Крецуљ, Марина Алексић, Милица Симић, Зорана Петковић, Ружица Паовић, Љубинка Љубић, Гордана Смиљковић и Мирјана Димитријевић, који су осмишљавали бројне игре и активности, чији се један део налази и у овом приручнику.

Захвалност дугујем и Анђелки Ружић, уредници „Креативног центра“, за савете у вези са структурирањем *Приручника* и побољшањем квалитета текста, као и „Креативном центру“, који настоји да се предшколска деца уводе у свет слова и писане комуникације искључиво на изворној концепцији предшколског васпитања и образовања.

Срдачно!
Ауторка

САДРЖАЈ

1

УВОД

7

- 1.1. Полазишта у изради приручника 7
- 1.2. Дете предшколског узраста и дигитална технологија 9
- 1.3. Главне поруке – ваља имати на уму 10
- 1.4. Развојне и узрастне карактеристике детета
од пет до седам година 11
- 1.5. Развојни циљеви 13
- 1.6. Порукe за примену игара и активности 14

2

ПРЕГЛЕД ИГАРА И АКТИВНОСТИ

17

- 2.1 Перцепција и препознавања облика слова 17
- 2.2 Игре повезивања појмова гласа и слова 39
- 2.3 Гласовна структура речи 43
- 2.4 Игре речима 45
- 2.5 Речима и цртежима до приче 53

3

АЗБУКВАР – ВИШЕ ОД АЗБУКЕ, А МАЊЕ ОД БУКВАРА

75

4

СЛОВА, РЕЧИ И РЕЧЕНИЦЕ ПУТУЈУ ЛАВИРИНТОМ

91

5

ЛИТЕРАТУРА

101

БИОГРАФИЈА АУТОРКЕ

103

1

УВОД

1.1. Полазишта у изради приручника

Приручник *Данас црџам – суџра љишем* представља резултат више-деценијског практичног васпитно-образовног рада с децом предшколског узраста. Настао је с циљем да се подржи интересовање деце за свет слова и писану реч и истовремено спречи сколаризација у предшколским установама.

Основна полазишта на којима је овај приручник заснован узимају у обзир: окружење у којем данашња деца одрастају; развојне и узрастне карактеристике детета од пет и по до седам година; главне поруке; развојне циљеве; поруке за примену игара и активности; законску регулативу, садржану у Стратегији образовања у Србији до 2020. године.

Садржаји који су обухваћени приручником понуђени су васпитачима, родитељима и свим одраслима који се баве васпитањем и образовањем предшколске деце од пет и по до седам година, с намером да им помогну у изради **програма по мери детета**, посебно имајући на уму сазнање да је **свако дете особена личност и вредност само по себи**, да је **јединствено биће**, са својим карактеристикама, склоностима, жељама, интересовањима, могућностима, капацитетима, које се развија **сопственим темпом, по сопственом програму**.

На предшколском узрасту дете је веома заинтересовано и истраживачки радознано, тако да непрекидно испитује свет око себе. Све више прерађује и организује сензације које добија посредством чула. Данашња деца од раних година живе у окружењу пуном изазова и разноврсних визуелних понуда, као што су: симболи, саобраћајни знаци, плакати, билборди, разни натписи на продавницама, рекламе. Такође, све су више изложени савременим средствима комуникације (мобилним телефонима, таблетима, рачунарима, телевизији...).

Све су то изазови на које дете реагује, они га привлаче, те их запажа и прерађује на свој начин. Имајући у виду да **дете учи оно што живи**, све наведене изазове треба ставити у фокус родитеља, васпитача и свих оних који се баве одрастањем деце, како би се одговорно бавили овом проблематиком, јер је она императив у васпитању деце.

Код поједине деце предшколског узраста постоје рана интересовања за свет слова и писану реч. Стога та интересовања треба задовољити

пробраном понудом игара као најприроднијим облицима учења предшколског детета.

На узрасту између шесте и седме године **развијају се унутрашњи мотив и жеља за учењем**. Припремни предшколски програм (ППП), према којем је, по закону, дефинисан потпуни обухват деце од пет и по до шест и по година, а који је **обавезан и бесплатан**, у сагласју је са изворном концепцијом предшколског васпитања и образовања.

У њему нема дрила, нема тренинга за школу, нема посебног програма за описмењавање деце. Нема имитирања рада учитеља, већ се заинтересованост деце за свет слова и писану реч темељи на игри и игровним активностима. Гради се према процени нивоа предзнања и искуства сваког појединог детета и прилагођава његовом јединственом стилу учења и темпу развоја.

У приручнику је садржан велики број разноврсних предлога и идеја за извођење игара и активности којима се могу подржавати интересовања деце за свет слова и писану реч. Уз коришћење једноставних и лако доступних средстава, игре и активности су осмишљене тако да их могу изводити васпитачи у предшколским установама, али и родитељи у породичном амбијенту, као и сви одрасли који се баве одрастањем деце и њиховом припремом за полазак у школу.

Приручник садржи три целине: **Преглед игара и активности, Азбукар и Слова, речи и реченице путују лавиринтом**.

Преглед игара и активности обухвата препоручене игре и активности, које су поређане по принципу поступности од најједноставнијих до најсложенијих, односно најзахтевнијих, с обзиром на то да су дечја предзнања и искуства о словима и писаној речи неуједначена. Васпитач ће на основу процене предзнања и искуства сваког појединог детета понудити конкретну активност.

Напомена:

У приручнику су делови поглавља везани за гласове: *Игре ѿвезивања ѿјмова ѿлас–слово* и *Гласовна сѿрукѿура речи*, с нагласком на аудитивну дискриминацију. Она је од изузетног значаја за суштинско поимање речи, иако се зна да се акценат у развоју говора помера с гласовне стране – дискриминације и артикулације – на комуникацијски и интеракцијски приступ, који је евидентан у понуђеним играма и активностима садржаним у *Приручнику*.

Азбукар је настао с намером да буде едукативан и пружи деци низ активности, односно игара које ће их подстаћи на стваралаштво и којима ће моћи да задовоље изражену потребу за покретом и кретањем,

а превасходно да задовољи потребе и интересовања деце за свет слова и штампану реч. Другачије је конципиран него преглед азбуке или класични буквар, и садржи различите информације, приче и песме за децу, басне, песме за певање, као и народне умотворине (загонетке, пословице, бројалице, брзалице...), које имају велику васпитно-образовну вредност за децу. Осим тога, садржи и ребусе, традиционалне игре, игре без граница и слично.

Вредно је, а што се види и из исказа деце, **визуелно доживљавање слова** и њихово именовање и упоређивање с предметима и стварима из непосредне околине. Све то нам даје увид у разумевање, опсег и богатство речника детета. Примена **Азбуквара** не почиње од слова А, већ од оног слова које дете препозна и само одабере, а то је углавном почетно слово његовог имена.

Непотписани текстови у „Азбуквару“ настали су у интеракцији деце, родитеља, васпитача и аутора приручника.

Слова, речи и реченице путују лавиринтом јесте треће поглавље, које је замишљено као необично мотивационо средство за подстицање когнитивног развоја и говорног стваралаштва код деце, али и као рекапитулација садржаја из *Приручника*.

1.2. Дете предшколског узраста и дигитална технологија

Деца предшколског узраста данас одрастају у свету чији је саставни део дигитална технологија. Она им је привлачна, окупира их, фасцинира и утиче на њихов развој у свим аспектима. Компјутерски садржаји могу позитивно да утичу на развој сазнајних способности деце тако што подстичу развој просторних односа, развијају просторну визуализацију и способност деце да хипотетички тродимензионални простор представе као дводимензионалну слику на одређеном развојном нивоу. Деца развијају способност да се фокусирају и дуже време задрже пажњу на истим активностима. Осим тога, активности за компјутером и мобилним телефонима подржавају координацију око–рука.

Ипак, поред наведених предности, постоје и бројне опасности од претеране изложености деце дигиталним технологијама, и то је све присутнија појава у одрастању данашње деце. Симултано обављање више активности и дељење пажње доводе мозак у стање повишеног стреса. У предшколском узрасту, а и касније, претерана изложеност утицају дигиталних технологија, односно коришћењу компјутера, мобилних телефона, као и гледању телевизије, доводе до раздражљивости, хиперактивности и поремећаја пажње (синдром АДХД). Многи родитељи не

виде те опасности, или их бар не уочавају на време. Дуготрајни боравак уз ове уређаје смањује време за боравак напољу, кретање и физичке активности. То може довести до телесних деформитета, до поремећаја спавања, оштећења вида, повећане телесне тежине и неких биохемијских индикатора попут повишеног шећера и холестерола. Понекад родитељи виде ове уређаје као средства која омогућавају деци да избегну досаду, занемарујући притом чињеницу да је за развој саморегулације неопходно да сама науче вештине за излагање на крај с досадом, а да се притом добро осећају сама са собом. Преоптерећеност садржајима дигиталних технологија деци заправо укида могућност истраживања и откривања других видова забаве.

Компјутерски садржаји често децу наводе на идентификацију с јунацима игара које су засићене агесијом. Крећући се у виртуелном свету, дете може да се изолује и лиши живих интеракција с блиским особама и вршњацима, које су важне за социјално-емоционални развој личности.

Одрасли имају највећу одговорност у креирању животног амбијента за одрастање, као и у дозирању и контролисању присуства дигиталних технологија у животу детета. Правила и границе у њиховом коришћењу треба поставити одмах и доследно их спроводити. Одрасли треба да обезбеде да деца одрастају у стварном животу и да у њему стичу неопходна искуства за психофизички раст и развој личности, а затим и да их контролисано и поступно уводе у свет дигиталних технологија.

1.3. Главне поруке – ваља имати на уму

- Предшколско сам дете, имам право и потребу да будем оно што јесам, да растем и да се развијам.
- Прихватите моју индивидуалност, моје способности, капацитете, могућности, склоности, жеље, интересовања, афинитете и мој темпо развоја.
- Имам потребу да учим.
- Прихватите мој јединствен стил учења.
- Најбоље учим по свом програму.
- Игра ми је животна потреба, у игри најбоље и најлакше учим, јер она ме снажно емотивно ангажује.
- Посредством игре стичем искуство и сазнања, осамостаљујем се, улазим у свет одраслих, учим и стичем социјалне вештине, развијам пријатељства, самопоуздање, самопоштовање и толеранцију.

Данас цртам – сутра пишем
прво издање

Ауторка
Мара Шаин

Уредница
Анђелка Ружић

Илустратор
Милош Прокић

Илустрација на корицама и графички дизајн
Душан Павлић

Лекторка
Невена Живић

Припрема за штампу
Саша Стефановић

Издаје
Креативни центар
Београд, Градиштанска 8
Тел./факс: 011 / 30 88 446
www.kreativnicentar.rs
e-mail: info@kreativnicentar.rs

За издавача
Мр Љиљана Маринковић

Штампа
Калиграф, Београд

Година штампе
2021

Тираж
1.500

Copyright © Креативни центар 2021

ISBN 978-86-529-0994-0

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

37.091.3::003.349-028.31(035)
373.2.022(035)

ШАИН, Мара, 1937

Данас цртам – сутра пишем : предшколско дете и стваралачке игре и активности гласовима, словима, цртежима и речима : приручник за васпитаче и родитеље / Мара Шаин ; [илустратор Милош Прокић]. – 1. изд. – Београд : Креативни центар, 2021 (Београд : Калиграф). – 103 стр. : илустр. ; 24 cm

Тираж 1.500. – Биографија ауторке: стр. 103. – Напомене и библиографске референце уз текст. – Библиографија: стр. 101-102

ISBN 978-86-529-0994-0

а) Предшколско васпитање -- Методика -- Приручници б) Почетно писање -- Методика -- Приручници в) Почетно читање -- Методика -- Приручници

COBISS.SR-ID 49923593

Овај практични приручник бави се односом предшколске деце и света штампаног и писаног говора. Савремено дете окружено је тим светом и спонтано се налази у сталној интеракцији с њим. У таквој ситуацији постоје тенденције да се форсира рано и наметнуто описмењавање деце. За разлику од тог приступа, **Мара Шаин**, ауторка овог приручника, у пуној мери придржава се основних начела предшколског васпитања: подржава спонтано интересовање деце за штампани и писани говор, нуди им обиље разноврсних активности и игара гласовима, словима, речима, реченицама, писаним налозима и исказима, те сваком појединачном детету препушта да помоћу таквих активности постепено улази у тај за њега нови свет.

Проф. др Иван Ивић

Приручник **Данас цртам – сутра пишем** нуди игре и активности које подстичу интегрисани развој предшколског детета: развој говора и комуникације, елементарних математичких појмова, компетенције за решавање проблема, визуелног изражавања, мотивације за учење, социјално-емоционалне саморегулације, а пре свега увиђање повезаности усменог и писаног говора. Интегрисани развој ових способности посредством понуђених игара и активности ослања се на потребе деце и њихово интересовање за свет слова и писане речи и усклађује са индивидуалним искуством и темпом развоја предшколског детета у правцу спремности за полазак у школу.

Славица Чарапић Стефановић, педагог,
педагошки саветник и психотерапеут

